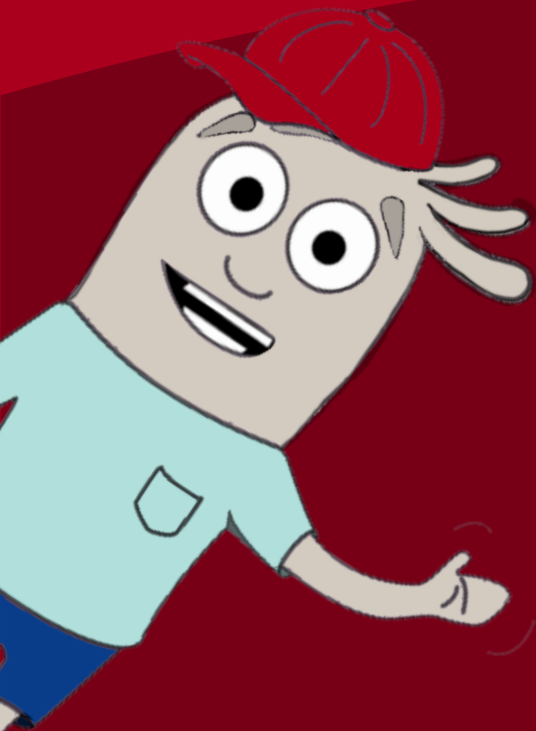

Mahkkulibme skávlán

Diehtogirjásj áhpaddijda, æjgádjda ja
logopedajda

Diehtogirjásj mahkkulime birra

åhpadiddjijda, æjgádjijda ja logopedajda

Sisadno

Mij la mahkkulibme?	3
Man ájnas åhpadiddje I	4
Mahkkulibme - ienep gå håla boarkka?.....	5
Tjiegaduvvam mahkkulibme	6
Sivá ja jáhto	7
Majt máhttá åhpadiddje dahkat?	8
Majt máhttá logopeda dahkat?	10
Majt máhtti æjgáda dahkat?	11

Mij la mahkkulibme?

Ij la álkke oanegattjat definierit mij mahkkulibme I. **Sån guhti mahkkul diehtá jur majt galggá javllat**, valla jur gá dav galggá javllat de oadtju gássjelisvuodajt danen gá håla ritma boarkkan.

Håla bårkajn li gålmmå oajvvedåbdomerka. Dá dåbdomerka máhtti aktan jali sierra dáhpáduvvat. Mahkkulibme biejves bæjvváj ja iellema tjadá rievddá.

Gærddádime

Bágoj, stávvalij ja jienaj gærddádibme.

- *Vuojnniv stuorra be-be-be-be-bednagav.*

Guhkedime

Jiena ma guhkeduvvi.

- *Vvvvvvvvuojnniv ssssssstuorra bednagav.*

Buododime

Jiedna jali ájmmo mij ganuk.

- *Vuojnniv (buododuvvá) stuorra bednagav.*

Mujte! Birrusij 10 % divna mánájs mahkkuli. Ienemusá hiejtti mahkkulimes ávddål skåvlláj álggi. Birrusij 1 % álmugis mahkkul.

Man ájnas áhpadiddje I

Oahppijda gudi mahkkuli, la dábálatjtat **viek ájnas** gáktu áhpadiddje sijájt duosstu ja árggabiejvev hiebadi skávlán.

Áhpadiddjen sjatta dávk iejvvit oahppijt gudi mahkkuli. Vájku mahkkulibme ij agev gullu jalik vuojnu, de máhtti oahppe hásstalusá ajtu liehket stuoraga.

Luonndo ja iesjgávvá li viek tjanáduvvam dasi gáktu sáhkadip ja formulierip. Jus guládallam ráddjiduvvá de dat máhttá iesjgávváj ja ietjas dádjadibmáj vájkkudit.

Áhpadiddje I viek ájnas mij guosská dasi gáktu oahppe ietjas váttesvuodajn rijbbá ja skávlábiejve tjadá bierrá. Sihke fágallattjat ja soaptsoma hárráj.

Danen la ájnas skávlá bargge máhtti mahkkulime birra ja gáktu buoremusát dilev láhtjet oahppijda gudi mahkkuli.

Gávna oahppe gievrudagájt.

Oahppáj guhti mahkkul la viek vuogas jus vuojnu juonga ietján gá dássju suv mahkkulibme. Áhpadiddjen máhtá liehket viehken lápptitjit oahppe nanos bielijt vaj da báhti ávddán oahppij gaskan. Dat máhttá oahppe iesjgáváv nannit.

Mahkkulibme - ienep gá håla boarkka?

Ájádusá, dábdo ja guotto
mahkkulibmáj vájkkudi.

Dábálettjat gullu mahkkulibmáj ienep gá hállambárka majt ávddåla lip nammadam. Moaddåsa **rubmelattjat rahtji** ja sijån li **tjavgga diehko** dagu diehko tjåddåga birra tjavggiduvvi ja baksima svarri. lehtjådiijn máhttå liehket jiednadåsemålssoma (oahppe mannå bajås tåvnnåalludagån muhtem bågøn majna rahtjå).

Ájåduså, dåbdo ja guotto viek vájkkudi dasi gåktu oahppe ietjas mahkkulimev våset.

Dåt máhttå nievres ja ráddjidahtte låhkåj ietjas iellemij vájkkudit, buojkulvissaj skåvlå, bargo ja asstoåjge oassålasstemij. Moaddåsa **garvvegåhti** ja ietjå låhkåj ulmutjahtti gåktu e bierri, dåssju mahkkulime diehti.

Ihkap vissa bågøjt jali dilijt garvvi, jali duoddelabudimij (buojk. snirvudalli, duolmmu, oajjev risstiji) ja devdadisbågøjt javlli (buojk: øh, vuoj).

Tjiegaduvvam mahkkulibme

Nágina sijájs gudi mahkkuli, bukti **tjiekat mahkkulimev** váj ij gullu sán mahkkul.

De ihkap **e heva sáhkada** ja álu oadtju iehtjádijt sijá ávdás sáhkadittjat duon dán dilen. Duola dagu gá klásson jali rámbuvdan gatjádallá, jali biebmajt galggá diŋgut bárrámbájken.

Ajtu **máhtta mahkkulibme** liehket **sæmmi lássát** sidjij gá dajda gejj mahkkulimev gullá.

Adni edna kapasitiehtav bágojt lánudalátjit, gárgadisájt ietjá láhkáj bárdudalátjit, jali dákkir hállamdilijt garvátjit. Dát **edna enersijjav gájbbet** ja máhtta vájkkudit dasi makta skávlán rijbbá.

Bágojt lánudallat ja gárgadisájt ietjá láhkáj bárdudallat fámojt válldá ja ihkap báhtusijda vájkkut skávlán.

Sivá ja jáhto

Ájn la áлло mav ep diede mij guosská mahkkulime sivájda ja gáktu dat ávddán. Ihkap danen li ájn moadda jáhto sihke mahkkulime sivájda gá gáktu mak máhtá mahkkulimev «buoredit».

Diehtep buojkulvissaj mahkkulibme ij boade dassta gá asedasj jali ballám la, jali danen gá sij gudi mahkkuli ælla sæmme tjehpe dagu dá iehtjáda.

Nágina jáhkki aj mahkkulimev máhtá buoredit danen gá iejvvim li jali gullam li dakkárij birra gudi duon dán stratesjija baktu li oahppam mahkkulimev stivrrit, ja navti li binnedam mahkkulimev mij gullu ja vuojnnu.

Mahkkulimev máhtá árbbit, ja álu li iehtjáda familjan gejn li hállamváttesvuoda.

Vuojnunagi li aj muhtem værmádagá vuojnamin ma li giellaj ja hállamij tjanáduvvam ma li ietjáláhkáj organisieriduvvam sijájn gudi mahkkuli. Jáhkkep aj birás mahkkulibmáj vájkkut, ja navti l mahkkulibme moatte lágásj májnne masi li moadda sivá.

Mahkkulime siváv ep buvte gádodit, valla værmádahka suv birra guhti mahkkul máhtá álov vájkkudit dasi gáktu sán guhti mahkkul váset ietjas ja suv májnev.

Majt máhtta áhpadiddje dahkat?

Ájnnašamos majt máhtta dahkat áhpadiddjen, la oahppat gáktu mahkkulibme máhtta oahppe árggabæjvváj vájkkudit. Dáv diehtogirjájttjav láhkát la buorre álggo!

Ságasta rahpasit oahppiin ja æjgádij. Jus vejulasj, de barga **logopeda siegen**.

Mahkkulibme váseduvvá ietjáláhkáj oahppes oahppáj. Álu ij la iesj mahkkulibme oajvvetjuolmma, ájnat

ballo mahkkulimes mij maŋenagi máhtta mánán badjánit gá li moadda negatijva vásádusá ietjasa hála hárráj. Danen li **stuorra sieradusá** dan hárráj makta oahppe dárbaŋi hiebadimev.

Ságasta oahppiin májne birra. Giehto jur mahkkulime birra ja gatjáda gáktu buoremus láhkáj máhtta **hiebadit** váj oahppe bæssa ietjas máhtov ja tjehpudagájt vuosedit.iežas máhtu ja gálggaid.

Ájnas la oahppiin rahpasit ságastit.

Buojkulvisá dasi majt áhpadiddje máhtti dahkat

- Ságasta buoragit oahppijn. Ájnas la oahppe fárruj bæssá ja bæssá ájádusájt ja oajvvadusájt buktet dan hárráj majt ja gáktu galggá dahkat gå hiebat.
- Hábbmi jasska klássabirrasav gánná oahppe dáhkkiuvvi. Liege diedulasj buorre
- guládallamnjuolgadusájda ja ráfev áttjudittjat hállamdilijn.
- Mujte ietjat hállamfártav binnedit ja báddit.
- Gehtja oahppev tjalmijda gå oahppijn ságasta váj jasska sjaddá.
- Látje dilev váj oahppe guhti mahkkul oadtju ráfev ja asstá subtsastit dav majt ájgggu giehttot.
- Gájbbeda val sæmme ednagav oahppes guhti mahkkul, valla hiebada sunji dakkir láhkáj gáktu lihpe sjehtadallam.
- Látje dilev njálmálasj oassálasstemij navti jut aj gatjáda gatjálvisájt ma e guhka ja gássjelis vásstádusájt gájbbeda.
- Vuoseda oahppáj sunji jáhká ja sujsta vehi vuordá. Látje dilev fágalasj dájmajda gánná sán guhti mahkkul vuogas láhkáj vuojnno. Jus unnep juohkusijda juogá de ihkap álkkebun sjaddá njálmálattjat oassálasstet.
- Liege diedulasj oahppijda «vaddet» bágov, e val divna dav «válde». Tjielgada dáv oahppijn váj ij sunji dábbdu dássjedis dæddon.

Majt máhtta logopeda dahkat?

Gávnnuži moatte lágásj vuoge gáktu máhtta skávllámánáj mahkkulimijn barggat. Gávnnuži **álkkes dájma** ja ienep strukturieriduvvam ja vijdep **giehtadallamprográmma**.

Tjuovvolime buojkulvisá máhtti liehket barggat váj mahkkulibme ieneput dáhkkiduvvá ja guojmmeoahppe dan birra ieneput oahppi, lássá ájádusáj ja dábdot hieredibme ja giehtadallam gá

mahkkul, ienep fágalsj jali sosiála oassálasstem, jali ieneput hálav kontrollierit.

Ájnnašamos la máná, æjgádij ja logopeda siegen guorrasit **realismalsj ulmijda** tjuovvolime hárráj Álles átsádime baktu máhtta válljit vuogev mij la mánnáj **hiebaduvvam** ja mav logopeda buktá

Skávllááldarin la logopeda tjuovvolibme ieneput dan birra gáktu oahppat rijbbat mahkkulimijn farra gá dassta bessat.

Majt máhtti æjgáda dahkat?

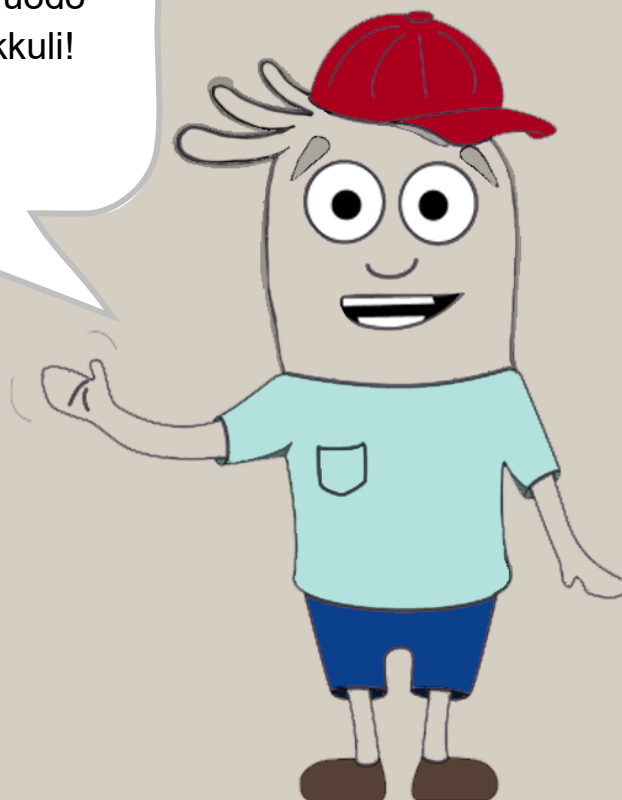
Æjgáda li **ájnnasa** dasi gáktu oahppe mahkkulimijn viessu. Moaddásijn li psykososiála hásstalusá mahkkulime diehti.

Dá ihkap ienebut ja ienebut ihti maŋenagi gå mánná stuorrán, ja málssu iellema iesjgeŋga ájggudagáj ja fásaj tjadá.

Nágin dájma ma máhtti hiehpat

- Oahppat mahkkulime birra ja gáktu dat la juohkka ájnna mánnáj
- Dábálatljan dahkat ja rabásvuohtaj láhtjet
- Liehket buorre guládallamguojmme
- Mánnáj ájgev vaddet (dibddet mánáv diertjestime jalik dætto dagi sáhkadit)
- Buorre ja dájmalasj guládallam logopedajn ja skávlájn

Viek buorre! Jus la gitta diehki vissjam
lâhkât, de la dujna viek buorre vuodo
viehkeditjtat oahppiijt gudi mahkkuli!

Mahkkulibme skåvlån girjátja birra

Dát girjásj la oassen ressurssapáhkes Mahkkulibme skåvlån. Danna li moadda ávkálasj ressurssa ma guoski skåvllámánájda gudi mahkkuli.

Jus sidá ienebut diehtet, gehtja statped.no.

Statped la dáv dahkam Nasjonalt taleflytforum siegen.

Sámegiellaj járggálam Lars Theodor Kintel. Sisanov dárkestam ja hiebadam: Solvår Knutsen Turi. Almodam: Statped, 2025.

